

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น รัฐบาลจึงได้กำหนดให้มีหลักสูตรการศึกษาในระดับต่าง ๆ ขึ้น โดยมีแผนการศึกษาของชาติเป็นหลัก และพัฒนาเปลี่ยนแปลงหลักสูตรการศึกษาอยู่เสมอตั้งแต่ระดับประถมศึกษาไปจนถึงระดับอุดมศึกษา ทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ เพื่อเสริมสร้างบุคคลให้มีความรู้สำนึก ความรับผิดชอบต่อสังคม มีความคิดและความสามารถในการประกอบสัมมาอาชีพได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งนับตั้งแต่ได้มีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรการศึกษา พุทธศักราช 2521 และพุทธศักราช 2524 แล้วนั้น ทำให้นักเรียนมีความสามารถในการนำความรู้มาใช้ในการทำงานได้ดียิ่งขึ้น เนื่องจากหลักสูตรได้มีการจัดผสมผสานงานอาชีพและอาชีพศึกษาไว้ในทุกระดับการศึกษาด้วย

การอาชีวศึกษาเป็นการศึกษาวิชาอาชีพสาขาต่าง ๆ ที่อาศัยความรู้ต่ำกว่าระดับหลังมัธยมศึกษาเพื่อผลิตกำลังคนตั้งแต่ระดับแรงงานทั่วไป ไปจนถึงระดับแรงงานฝีมือ ซึ่งมีจุดมุ่งหมายในการจัดการอาชีวศึกษาตามแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 ว่า "เป็นการศึกษาวิชาชีพที่มุ่งผลิตกำลังคนในระดับต่าง ๆ กัน ตามความต้องการของท้องถิ่นและสังคม"

การศึกษาวชิชาชีพในระดับประถมศึกษา มุ่งฝึกให้ผู้เรียนมีนิสัยรักการทำงาน สามารถนำความรู้จากบทเรียนและการทำงานไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

การศึกษาวชิชาชีพในระดับมัธยมศึกษา มุ่งฝึกให้ผู้เรียนมีประสบการณ์มีความรู้ความสามารถที่จะนำไปใช้ในการปฏิบัติ และประกอบอาชีพจริงได้อย่างหนึ่ง เพื่อให้ผู้เรียนรู้แนวทางที่จะศึกษาเพิ่มเติมตามความถนัดและความสนใจของแต่ละบุคคลอีกอย่างหนึ่ง

การศึกษาวชิชาชีพในระดับอุดมศึกษา มุ่งฝึกวิชาชีพในระดับสูง เพื่อให้มีความสามารถและความชำนาญเฉพาะอย่าง สอดคล้องสัมพันธ์กับการพัฒนาตลาดแรงงาน การจัดสถานศึกษา อาจจัด

เป็นสถาบันเฉพาะอย่าง หรือจัดรวมอยู่ในวิทยาลัย หรือจัดในมหาวิทยาลัยก็ได้ตามความเหมาะสม

การศึกษาวิชาชีพพิเศษ เป็นการศึกษาเพื่ออบรมการอาชีพบางอย่างที่ต้องการฝึกฝนพิเศษแต่เยาว์วัยและเป็นเวลานาน เช่น นาฏศิลป์และดนตรี เป็นต้น การจัดการศึกษาอาจจัดตั้งเป็นสถาบันเฉพาะหรือจัดเพิ่มวิชาชีพเข้าในหลักสูตรปกติ โดยมีระยะเวลาเรียนต่าง ๆ กัน ตามความจำเป็นแห่งมาตรฐานวิชาชีพพิเศษนั้น ๆ

การศึกษาวิชาชีพในการศึกษานอกโรงเรียน มุ่งให้ผู้เรียนมีโอกาสฝึกอาชีพระยะสั้นเพื่อให้สามารถประกอบอาชีพที่ต้องการได้ หรือเพื่อฝึกเพิ่มเติมในส่วนที่ขาดในอาชีพที่กำลังประกอบ การต่อไปให้สมบูรณ์หรือสามารถประกอบอาชีพนั้น ๆ ได้ดีขึ้น

นักจิตวิทยาบอกว่า อาชีพหรืองานเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดในชีวิตของมนุษย์ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า สิ่งที่ทำให้ความต้องการขั้นพื้นฐานหรือปัจจัยสี่ของการดำรงชีวิตของมนุษย์ สัมฤทธิ์ผลนั้นคือ การมีงานทำหรือการมีอาชีพ จุดมุ่งหมายของอาชีพศึกษาก็คือ การให้การศึกษาเพื่อพัฒนาความสามารถของบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสามารถที่จำเป็นในการประกอบอาชีพ หรือการปรับปรุงการประกอบอาชีพให้มีความเจริญก้าวหน้า

กรมอาชีวศึกษาเป็นหน่วยงานหนึ่งที่ได้รับผิดชอบในการจัดการอาชีวศึกษา ในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) เพื่อผลิตกำลังคนตั้งแต่ระดับแรงงานทั่วไปจนถึงระดับแรงงานมีฝีมือ การศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) และประกาศนียบัตรวิชาชีพเทคนิค (ปวท.) ซึ่งเป็นการผลิตกำลังคนที่มีความชำนาญเฉพาะด้านระดับนักวิชาการหรือกึ่งวิชาชีพชั้นสูง โดยเปิดทำการสอน 5 ประเภทสาขาวิชาคือ ช่างอุตสาหกรรม พาณิชยกรรม เกษตรกรรม คหกรรม และศิลปหัตถกรรม

ในปี พ.ศ. 2530 กรมอาชีวศึกษา กำหนดให้เป็นปีแห่งคุณภาพของการอาชีวศึกษา โดยได้กำหนดจุดมุ่งหมายของปีแห่งคุณภาพว่า จะนำทรัพยากรต่าง ๆ เช่น วัสดุ ครุภัณฑ์ สถานที่ เท่าที่มีอยู่มาพัฒนาให้เป็นประโยชน์มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อผลผลิตของการอาชีวศึกษา คือ ผู้สำเร็จการศึกษาในระดับและประเภทวิชาชีพต่าง ๆ เป็นคนที่มี "ทักษะเยี่ยม เปี่ยมคุณธรรม ฉลาดวิชา ใช้เวลาให้เกิดคุณ" โดยมีนโยบายในการดำเนินงานปีแห่งคุณภาพที่สำคัญคือ

1. การพัฒนาคุณภาพหลักสูตร จะพัฒนาเนื้อหาของหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม คำนึงถึงความสอดคล้องกับตลาดแรงงาน หรือสภาพแวดล้อมของแต่ละท้องถิ่น

2. การพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน เป็นกระบวนการครบวงจร คือ ให้นักเรียน นักศึกษามีประสบการณ์ด้านการผลิต การจำหน่าย การจัดการ การบริโภค และการบริการสำหรับ เป็นรากฐานในการประกอบอาชีพ ซึ่งจะร่วมมือกันทั้งในภาครัฐบาลและเอกชน ทั้งยังจะเป็นกระบวนการเรียนการสอนที่สอดคล้องคุณธรรมและจริยธรรมด้วย

3. การพัฒนาคุณภาพบุคลากร ซึ่งจะเป็นการพัฒนาตั้งแต่ผู้บริหารสถานศึกษา ตลอดจนครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา เน้นให้มีความรู้ทันกับความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี และความเจริญทางวิทยาศาสตร์อันทันสมัย ส่งเสริมให้มีประสบการณ์ในการทำงานด้านอาชีพอย่าง แท้จริง

4. การพัฒนาคุณภาพ สื่อ ครุภัณฑ์ เครื่องมือ เครื่องจักร และอาคารสถานที่ จะเน้น ความมีมาตรฐานของครุภัณฑ์ เครื่องมือ เครื่องจักร และอาคารสถานที่ในแต่ละสถานศึกษาส่งเสริม ให้ใช้สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ที่ทันสมัย ทั้งด้านการดูแลบำรุงรักษาให้เป็นปัจจุบันเสมอ

5. การพัฒนาคุณภาพการบริหารและการสนับสนุน ให้สถานศึกษาจัดทำแผนการกำหนด สัดส่วนนักเรียนต่อห้องเรียน จำนวนคาบการสอนของครูต่อสัปดาห์ และการจัดระบบการบริหารงาน การเรียนการสอนต้องเอื้ออำนวยต่อสถานประกอบการในท้องถิ่น ให้มีการวิเคราะห์ วิจัยปัญหาที่ เกิดขึ้น ดำเนินการให้มีการพัฒนาศูนย์ข้อมูลการศึกษาเพื่ออาชีพและตลาดแรงงาน เพื่อประโยชน์ ต่อการวางแผนบริหารงานต่อไป

6. การพัฒนาคุณภาพการประเมินและติดตามผล เมื่อมีการพัฒนาทุกขั้นตอนเป็นอย่างดี ก็ควรมีการประเมินผลและการติดตามผลอย่างดีด้วย กล่าวคือ เน้นการติดตามผลการปฏิบัติงานของ ผู้สำเร็จการศึกษา จัดให้มีการประเมินการปฏิบัติงานโดยส่วนรวมของสถานศึกษาให้เป็นไปตาม นโยบายและการจัดทำแผนปฏิบัติงานประจำปี เพื่อประโยชน์ในการตรวจและติดตามผล

จากนโยบายการดำเนินงานเพื่อปีแห่งคุณภาพของอาชีวศึกษาดังกล่าว ซึ่งให้เห็นถึงแนวทางในการนำหลักสูตรไปใช้ในสถานศึกษา ซึ่ง สจ๊วต อุทรานันท์ (2528 : 262) กล่าวว่า การ ใช้หลักสูตรมีงานหลักอยู่ 3 ประการ คือ

1. งานบริหารและบริการหลักสูตร ซึ่งเกี่ยวข้องกับ การเตรียมบุคลากร การจัดการครู วิชาสอน การทำการสอนตามหลักสูตร การบริหารและบริการวัสดุหลักสูตร การบริหารหลักสูตร ภายในโรงเรียน

2. การดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร ประกอบด้วย การปรับปรุงหลักสูตรให้ สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่น การจัดทำแผนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

3. งานสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร ประกอบด้วย การนิเทศและการติดตามผล การใช้หลักสูตรและการตั้งศูนย์วิชาการ เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร

การนำหลักสูตรไปใช้ในสถานศึกษานั้นผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญมาก คุณภาพของ การศึกษาจะดีหรือไม่เพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษา กฎแห่งสำคัญของ การนำหลักสูตรไปใช้อันดับแรกจึงอยู่ที่ครูใหญ่ในฐานะผู้บริหารและบริการหลักสูตร (วิชัย วงษ์ใหญ่ 2523 : 196) เพราะการบริหารหลักสูตร เป็นการวางแผนและการจัดการในการใช้ทรัพยากรทุก ด้านที่มีอยู่อย่างฉลาด ทั้งในด้านบุคคล งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และเทคนิค วิธีต่าง ๆ เพื่อให้ครู เกิดความสะดวกในการปฏิบัติตามหลักสูตร ให้บรรลุเป้าหมายความตามวัตถุประสงค์ครบถ้วน (สงวน ลักษณะ 2524 : 39) เพราะฉะนั้นการบริหารหลักสูตร เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการ จัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการศึกษาในระดับอาชีวศึกษา ซึ่งเป็นการ จัดการศึกษาที่มุ่งให้ผู้สำเร็จการศึกษามีงานทำ และเป็นการจัดการศึกษาที่ต้องใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ อย่างจำกัด เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ประกอบกับการอาชีวศึกษากำลังขยายตัวอย่างรวดเร็ว และมีการจัดวิชาซับซ้อนยิ่งขึ้น เพื่อสนองต่อตลาดแรงงาน เพราะฉะนั้นการบริหารหลักสูตรจึง เป็นภารกิจที่สำคัญที่ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดกรมอาชีวศึกษาจะต้องศึกษาและดำเนินการ เพื่อให้การ จัดการ เรียนการสอนบรรลุตามจุดมุ่งหมาย

ในปีการศึกษา 2530 กรมอาชีวศึกษาได้ประกาศใช้หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ ซึ่งปรับปรุงและพัฒนามาจากหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) พุทธศักราช 2524 ให้ชื่อว่า หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) พุทธศักราช 2530 โดยมุ่งสนองนโยบายในการพัฒนา กำลังคนด้านอาชีพ โดยการแก้ไขปรับปรุงข้อบกพร่องของหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2524 ในเรื่องให้มีความสามารถในทางปฏิบัติมากกว่าในทางทฤษฎี รวมทั้งให้มีคุณธรรม สามารถ

ปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของอาชีพกับตลาดแรงงาน ให้ผู้เรียนมีความสามารถในการจัดการเชิงธุรกิจ เชิงอุตสาหกรรมและเทคโนโลยี เสริมวิชาการที่มุ่งให้ผู้เรียนเกิดวิญญานนักการขาย และเพิ่มกลยุทธ์การตลาดเข้าไปในทุกสาขาวิชา นอกจากนั้นยังเน้นให้ผู้เรียนมีทักษะสามารถผลิตเป็น จัดการเป็น บริการเป็น และบริโภคเป็น เพื่อกระตุ้นให้เกิดความสนใจต่อการประกอบอาชีพส่วนตัวสูงขึ้น สามารถสร้างงาน พัฒนางาน พัฒนาคุณภาพชีวิต และลดภาระการดำเนินงานในภาครัฐบาลและภาค เอกชน รวมทั้งลดความต้องการในการมุ่งศึกษาคือในระดับสูงขึ้นโดยไม่สิ้นสุดด้วย และที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ เน้นการประสานงานกับภาค เอกชนในการฝึกงาน เพื่อให้ผู้เรียนได้ประสบการณ์ตรงในโลกของงานอาชีพ และยึดหลักการการศึกษาตลอดชีวิตด้วยการ เปิดโอกาสให้ผู้เรียน เข้ามา เรียนและออกไปทำงานตามระยะเวลาที่ต้องการ โดยให้เลือกเรียนได้อย่างกว้างขวาง นอกจากนี้ในกระบวนการจัดการ เรียนการสอนได้แบ่งปีการศึกษาออกเป็น 4 ภาคเรียน เพื่อให้ให้นักเรียนได้ฝึกงานในสถานประกอบการได้ทั้งภาค เรียนและจัดวิชาให้เรียนน้อยลงอย่างต่อเนื่องในแต่ละภาคเรียน (ธงชัย สุวัฒน์เมฆินทร์ 2530 : 1-3)

การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรใหม่ดังกล่าว เป็นการเปลี่ยนแปลงจาก เบื้องบนสู่เบื้องล่าง ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงโดยผู้บริหารหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงโดยลักษณะ เช่นนี้มีข้อจำกัดอยู่ที่ผู้ใช้หลักสูตรไม่มีส่วนร่วมในการดำเนินงานจึงมักจะทำให้ไม่เข้าใจ และไม่สนใจ (สังค อุตหรานันท์ 2528 : 295) เพราะฉะนั้นหลักสูตรที่เปลี่ยนแปลงใหม่จะสัมฤทธิ์ผลหรือไม่นั้น ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีบทบาทมากที่สุดที่จะต้องศึกษาหลักสูตรให้ชัดเจน เพื่อที่จะจัดวางแผนเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) พุทธศักราช 2530 ซึ่งเป็นหลักสูตรใหม่ที่เปลี่ยนแปลงจากหลักสูตรเดิมทั้งหลักการ จุดหมาย และโครงสร้าง การแบ่งภาคเรียน การบริหารหรือการดำเนินการ เพื่อการนำหลักสูตรใหม่ไปใช้ในสถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการจัดเตรียมบุคลากร การจัดบริการวัสดุอุปกรณ์ การจัดสภาพแวดล้อม อาคารสถานที่หรือการประเมินผลที่เอื้อต่อการใช้หลักสูตรใหม่ เพราะในการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรแต่ละครั้งย่อมมีปัญหาและอุปสรรคเกิดขึ้นตามมา เสมอ เช่น

อุปสรรคด้านบุคลากร เช่น ครูไม่ทราบหรือไม่เข้าใจหรือไม่เห็นด้วยกับการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงหลักสูตร จำเป็นต้องให้ครูรับทราบและปฏิบัติตามโดยทั่วถึงกัน และผู้บริหารโรงเรียนจะต้องเห็นด้วยและส่งเสริมการปรับปรุงหลักสูตร เปิดให้มีการฝึก

อบรมเกี่ยวกับหลักสูตรใหม่ที่กรมกองจัดขึ้น ซึ่งในเรื่องเหล่านี้ผู้บริหารอาจจะไม่เห็นด้วย เพราะต้องใช้งบประมาณมาก (สังต์ อุทรานันท์ 2528 : 299)

อุปสรรคด้านวัสดุอุปกรณ์ ในการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร ความพร้อมเกี่ยวกับวัสดุอุปกรณ์ เพื่อใช้กับหลักสูตรใหม่ เป็นปัญหาอยู่เสมอในเรื่องของความเพียงพอ ซึ่ง สังต์ อุทรานันท์ (2528 : 299) ได้กล่าวว่า สภาพความเป็นจริงในการปรับปรุงหลักสูตรนั้น ทางกระทรวงหรือสถาบัน ซึ่งเป็นผู้ผลิตวัสดุอุปกรณ์เองไม่สามารถผลิตให้พอเพียงแก่ความต้องการ และนอกจากนี้บางเนื้อหาวิชาจำเป็นต้องใช้อาคารสถานที่ที่มีลักษณะเฉพาะ และสำหรับการศึกษาศายวิชาซึ่งจำเป็นต้องมีเครื่องมือให้ครบ ดังนั้นการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรจึงเป็นไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร เพราะไม่อาจจัดหาวัสดุอุปกรณ์หรือสิ่งต่าง ๆ ได้ตามที่ต้องการ

อุปสรรคด้านระบบบริหาร ในการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรจะมีปัญหาเกี่ยวกับระบบบริหาร โดยเกิดจากระดับผู้บริหารเองซึ่ง สมิตร์ คุณานุกร (2518 : 223) กล่าวว่า จะเกิดปัญหาเช่น ก่อให้เกิดช่องว่างระหว่างผู้กำหนดนโยบายการปรับปรุงหลักสูตรกับครู และวิธีการเปลี่ยนแปลงจากระดับผู้บริหาร ไม่ส่งเสริมแรงคลใจในการที่จะปฏิบัติตามนโยบายที่ได้รับมา สังต์ อุทรานันท์ (2528 : 300) พบว่า ผู้บริหารขาดความรับผิดชอบ ขาดการติดต่อประสานงานที่ดี ขาดความคิดริเริ่มในการปรับปรุงหลักสูตรให้เข้ากับสภาพท้องถิ่นไม่สืบทอดเจตนารมณ์ของการปรับปรุงหลักสูตร และยึดมั่นในความเคยชินดั้งเดิมที่มีอยู่และมักจะปฏิเสธที่จะรับการเปลี่ยนแปลงหรือไม่ยอมรับสิ่งใหม่ ๆ

กรมอาชีวศึกษาได้ตระหนักถึงปัญหาและอุปสรรคดังกล่าวที่จะตามมาในการนำหลักสูตรใหม่มาใช้ในสถานศึกษา จึงได้มีการเตรียมการโดยจัดอบรม ประชุม สัมมนาการใช้หลักสูตร ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) พุทธศักราช 2530 แก่ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหาร ผู้ช่วยผู้บริหาร สถานศึกษาฝ่ายวิชาการ มีการประชุม สัมมนาหัวหน้าแผนกวิชาทั่วประเทศ เพื่อให้เข้าใจในหลักสูตร การจัดทำแผนการสอนและตารางสอนกลาง อบรมนายทะเบียนเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับการลงทะเบียน นอกจากนี้ยังแนะนำให้สถานศึกษาได้เตรียมวัสดุ อุปกรณ์ และสถานที่ไว้ให้เหมาะสมตามตารางสอนและแผนการเรียน ส่วนศึกษานิเทศก์ได้เตรียมการจัดทำรายการสอน คู่มือการเรียนการสอนในวิชาที่เปิดสอนในปีการศึกษา 2530 ไว้เรียบร้อยแล้ว (ธงชัย สุวัฒน์เมสินทร์ 2530 : 3-4)

การเตรียมการเพื่อนำหลักสูตรใหม่ไปใช้ในสถานศึกษาดังกล่าวจะประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายหรือไม่นั้น ขึ้นอยู่กับผู้บริหารสถานศึกษาที่จะดำเนินการบริหารหลักสูตรในสถานศึกษาของตน การศึกษาในประเภทวิชาศิลปหัตถกรรม ซึ่งเป็นการศึกษาเกี่ยวกับงานฝีมือที่มีความละเอียดอ่อน ทั้งด้านศิลปกรรมไทย และศิลปกรรมร่วมสมัย โดยจัดหลักสูตรและการสอนในวิชาต่าง ๆ เช่น ศิลปกรรม ปฏิมากรรม จิตรกรรม หัตถกรรม ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นการอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมพื้นบ้านให้คงอยู่ต่อไป เป็นที่นิยมแก่ประชาชนทั่วไปทุกยุคทุกสมัยและผู้ประกอบอาชีพนี้ได้รับค่าแรงงานตอบแทนอย่างเพียงพอคุ้มค่า เป็นการจัดการศึกษาที่เอื้อต่อการประกอบอาชีพอิสระซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายสำคัญที่สุดในการจัดการอาชีวศึกษาในปัจจุบัน การบริหารหลักสูตรประเภทวิชาศิลปหัตถกรรมจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้การจัดการศึกษาประเภทวิชานี้บรรลุจุดมุ่งหมาย และในปี พ.ศ. 2528 กรมอาชีวศึกษาได้ทำการประเมินผลหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) พุทธศักราช 2524 ประเภทวิชาศิลปหัตถกรรม ปรากฏว่ามีปัญหาในการบริหารหลักสูตรในเรื่องเอกสาร ตำรา คู่มือหลักสูตร และเอกสารเกี่ยวกับการเรียนการสอนไม่เพียงพอ ไม่ชัดเจนและไม่ทันสมัย เนื้อหาไม่สอดคล้องกับการเรียนรู้และสภาพของท้องถิ่น อาคารสถานที่และอุปกรณ์การเรียนการสอนไม่เพียงพอในการฝึกปฏิบัติ ทำให้ผลผลิตของนักเรียนที่จบออกไปประกอบอาชีพในจำนวนที่ต่ำคือ ร้อยละ 16.68 (หน่วยศึกษานิเทศก์ 2528 : 125-128) และเพื่อสนองนโยบายตามแผนพัฒนาอาชีวศึกษาระยะที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) ในมาตรการตามนโยบายข้อที่ 3 (2528 : 14) ข้อที่ 3.1 ว่าจัดและส่งเสริมการศึกษา ค้นคว้า วิเคราะห์ วิจัย เพื่อพัฒนาการศึกษาในเรื่องการจัดและบริหารหลักสูตร เนื้อหาหลักสูตร วิธีการเรียนการสอน ตลอดจนปัจจัยสนับสนุนการศึกษาทั้งในด้านสื่อ ครุภัณฑ์ เครื่องจักร เครื่องมือ และอาคารสถานที่

จากความสำคัญและเหตุผลดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารหลักสูตรระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) พุทธศักราช 2530 ประเภทวิชาศิลปหัตถกรรม ในสถานศึกษาสังกัดกองวิทยาลัยอาชีวศึกษา กรมอาชีวศึกษา เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานในการบริหารหลักสูตรว่ามีการดำเนินงานอย่างไร มีปัญหาและอุปสรรคอะไรบ้างในการบริหารหลักสูตร ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าข้อมูลที่ได้จากการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารหลักสูตร ให้เป็นข้อมูลพิจารณา แก้ไข ปรับปรุงการดำเนินงานเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) พุทธศักราช 2530 ประเภทวิชาศิลปหัตถกรรม

ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพื่อให้การจัดการอาชีวศึกษามุ่งบรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและจุดมุ่งหมายของแผนการศึกษาแห่งชาติ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาสภาพปัจจุบันของการบริหารหลักสูตรระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) พุทธศักราช 2530 ประเภทวิชาศิลปหัตถกรรม ในสถานศึกษาสังกัดกองวิทยาลัยอาชีวศึกษา กรมอาชีวศึกษา
2. ศึกษาปัญหาของการบริหารหลักสูตรระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) พุทธศักราช 2530 ประเภทวิชาศิลปหัตถกรรม ในสถานศึกษาสังกัดกองวิทยาลัยอาชีวศึกษา กรมอาชีวศึกษา

คำถามที่ต้องการคำตอบจากการวิจัย

1. สภาพการบริหารหลักสูตรระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) พุทธศักราช 2530 ประเภทวิชาศิลปหัตถกรรม ในสถานศึกษา สังกัดกองวิทยาลัยอาชีวศึกษา กรมอาชีวศึกษา เป็นอย่างไร
2. ปัญหาการบริหารหลักสูตรระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) พุทธศักราช 2530 ประเภทวิชาศิลปหัตถกรรม ในสถานศึกษาสังกัดกองวิทยาลัยอาชีวศึกษา กรมอาชีวศึกษามีอะไรบ้าง

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งที่จะศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารหลักสูตรระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) พุทธศักราช 2530 ประเภทวิชาศิลปหัตถกรรม ในสถานศึกษาสังกัดกองวิทยาลัยอาชีวศึกษา กรมอาชีวศึกษา โดยมีกลุ่มประชากร และขอบเขตการวิจัยดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้จะครอบคลุม เฉพาะผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้างานห้องสมุด หัวหน้างานแนะแนวอาชีพและจัดหางาน หัวหน้างานวัดผลและประเมินผล และครูปฏิบัติการสอน ในสถานศึกษาสังกัดกองวิทยาลัยอาชีวศึกษา กรมอาชีวศึกษาที่เปิดสอนในประเภทวิชา

ศิลปหัตถกรรม ในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) พุทธศักราช 2530 ในปีการศึกษา 2530

2. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาสภาพปัจจุบัน และปัญหาในเรื่องการบริหารหลักสูตรระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2530 ประเภทวิชาศิลปหัตถกรรมในสถานศึกษาสังกัดกองวิทยาลัยอาชีวศึกษา กรมอาชีวศึกษา ในขอบเขตการบริหารหลักสูตรตามแนวของงานที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรซึ่งมีอยู่ 3 ลักษณะงาน คือ

2.1 งานบริหารและบริการหลักสูตร

2.1.1 การเตรียมบุคลากร

2.1.2 การจัดครู เข้าสอนตามหลักสูตร

2.1.3 การบริการวัสดุหลักสูตร

2.1.4 การบริการห้องสมุด

2.1.5 การบริการแนะแนว

2.1.6 การบริการสถานที่ฝึกงาน

2.2 งานดำเนินการ เรียนการสอนตามหลักสูตร

2.2.1 การปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของ

ท้องถิ่น

2.2.2 การจัดแผนการเรียน

2.2.3 การจัดตารางสอน

2.2.4 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

2.2.5 การวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน

2.3 งานสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร

2.3.1 การจัดงบประมาณ

2.3.2 การใช้อาคารสถานที่

2.3.3 การนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. เป็นแนวทางแก่ผู้บริหารและบุคคลที่เกี่ยวข้องในสถานศึกษาในการบริหารหลักสูตร

แก้ปัญหาและพัฒนาประสิทธิภาพในการบริหารหลักสูตรระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) พุทธศักราช 2530 ประเภทวิชาศิลปหัตถกรรมในสถานศึกษาสังกัดกองวิทยาลัยอาชีวศึกษา กรมอาชีวศึกษา

2. เป็นแนวทางแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาหลักสูตรระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) พุทธศักราช 2530 ประเภทวิชาศิลปหัตถกรรม ในกรมอาชีวศึกษา

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

เพื่อความเข้าใจที่ตรงกัน เกี่ยวกับความหมายของคำบางคำที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอให้ความหมายของคำที่ใช้ในการวิจัยดังนี้

<u>สภาพการบริหารหลักสูตร</u>	หมายถึง	ลักษณะการปฏิบัติจริงในการดำเนินงานบริหารหลักสูตรระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) พุทธศักราช 2530 ประเภทวิชาศิลปหัตถกรรมในสถานศึกษาสังกัดกองวิทยาลัยอาชีวศึกษา กรมอาชีวศึกษา ในเรื่องของการบริหารและบริการหลักสูตร งานดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร งานสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร ประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2530 ประเภทวิชาศิลปหัตถกรรมให้บรรลุผลตามข้อกำหนดของหลักสูตร
<u>ปัญหา</u>	หมายถึง	สถานการณ์ที่เกิดขึ้นแล้ว เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับงานการใช้หลักสูตร
<u>สถานศึกษา</u>	หมายถึง	วิทยาลัยในสังกัดกองวิทยาลัยอาชีวศึกษา กรมอาชีวศึกษา ที่เปิดสอนในประเภทวิชาศิลปหัตถกรรม
<u>หลักสูตร</u>	หมายถึง	หลักสูตรระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) พุทธศักราช 2530 ประเภทวิชาศิลปหัตถกรรม

<u>ผู้บริหาร</u>	หมายถึง	ผู้อำนวยการ ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ หัวหน้าคณะวิชา หัวหน้าแผนกวิชา ในสถานศึกษาสังกัดกองวิทยาลัยอาชีวศึกษา กรมอาชีวศึกษา
<u>ครูปฏิบัติการสอน</u>	หมายถึง	ผู้ทำหน้าที่สอนวิชาต่าง ๆ ในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) พุทธศักราช 2530 ประเภทวิชาศิลปหัตถกรรม ในสถานศึกษาสังกัดกองวิทยาลัยอาชีวศึกษา กรมอาชีวศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัย ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ สถานศึกษาสังกัดกองวิทยาลัยอาชีวศึกษา กรมอาชีวศึกษาที่เปิดสอนตามหลักสูตรระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) พุทธศักราช 2530 ประเภทวิชาศิลปหัตถกรรม จำนวน 31 วิทยาลัย ซึ่งประกอบด้วยผู้ให้ข้อมูลดังต่อไปนี้

1.1	ผู้บริหาร ประกอบด้วย	ผู้อำนวยการสถานศึกษา	31 คน
		ผู้ช่วยผู้อำนวยการสถานศึกษา	
		ฝ่ายวิชาการ	31 คน
		หัวหน้าคณะวิชา และหัวหน้าแผนก	112 คน
1.2	ครูปฏิบัติการสอนวิชาพื้นฐาน		487 คน
		ครูปฏิบัติการสอนวิชาชีพ	250 คน
1.3	หัวหน้างานห้องสมุด		31 คน
1.4	หัวหน้างานแนะแนวอาชีพและจัดหางาน		31 คน
1.5	หัวหน้างานวัดผลและประเมินผล		31 คน

ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้ประชากรทั้งหมดยกเว้นครูปฏิบัติการสอนวิชาพื้นฐาน และครูปฏิบัติการสอนวิชาชีพ จำนวน 737 คน ใช้ตัวอย่างประชากร โดยคำนวณกลุ่มตัวอย่างประชากรจากสูตร

ของ ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane, 1973 : 725) ดังนี้

$$n = \frac{N}{1+Ne^2}$$

n = ขนาดกลุ่มตัวอย่าง

N = ประชากร

e = ค่าความคลาดเคลื่อนเป็น .05

ได้กลุ่มตัวอย่างประชากรครูปฏิบัติการสอน 259 คน และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสัดส่วน (Stratified Proportional Random Sampling)

รวมประชากรและกลุ่มตัวอย่างประชากรในการวิจัยครั้งนี้ทั้งสิ้น 526 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ชุด คือ

ชุดที่ 1 เป็นแบบสอบถามผู้บริหาร ในฐานะผู้กำหนดนโยบายและวางแผนการปฏิบัติในการใช้หลักสูตรในสถานศึกษา

ชุดที่ 2 เป็นแบบสอบถามครูปฏิบัติการสอน ในฐานะผู้ใช้หลักสูตร

ชุดที่ 3 เป็นแบบสอบถามหัวหน้าห้องสมุด ในฐานะผู้ให้การสนับสนุนการใช้หลักสูตร

ชุดที่ 4 เป็นแบบสอบถามหัวหน้าแนะแนวอาชีพและจัดหางาน ในฐานะผู้ให้การสนับสนุนการใช้หลักสูตร

ชุดที่ 5 เป็นแบบสอบถามหัวหน้างานวัดผลและประเมินผล ในฐานะผู้ให้การสนับสนุนการใช้หลักสูตร

ชุดที่ 1 เป็นแบบสอบถามผู้บริหารแบ่งเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้แบบสอบถามตรวจสอบรายการ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถาม เกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานในการบริหารหลักสูตร ใช้แบบสอบถามแบบ เลือกรายการ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาในการบริหารหลักสูตร ใช้แบบ
สอบถามแบบ เลือกตอบและแบบปลายเปิด

- ชุดที่ 2 เป็นแบบสอบถามครูปฏิบัติการสอน ซึ่งแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอน
เช่นเดียวกับแบบสอบถามชุดที่ 1
- ชุดที่ 3 เป็นแบบสอบถามหัวหน้างานห้องสมุด เกี่ยวกับสภาพการดำเนินงาน ปัญหาการ
บริหารหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับงานการจัดบริการห้องสมุดเท่านั้น ซึ่งแบ่งแบบ
สอบถามออกเป็น 3 ตอน เช่นเดียวกับแบบสอบถามชุดที่ 1
- ชุดที่ 4 เป็นแบบสอบถามหัวหน้างานแนะแนวอาชีพและจัดหางาน เกี่ยวกับการดำเนินงาน
ปัญหาและการบริหารหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับงานแนะแนวอาชีพและการ
จัดหางานเท่านั้น ซึ่งแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอน เช่นเดียวกับแบบสอบ
ถามชุดที่ 1
- ชุดที่ 5 เป็นแบบสอบถามหัวหน้างานวัดผลและประเมินผล เกี่ยวกับการดำเนินงาน
และปัญหาในการบริหารหลักสูตร ที่เกี่ยวข้องกับงานวัดผลและประเมินผลการ
เรียนการสอนเท่านั้น ซึ่งแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอน เช่นเดียวกับแบบ
สอบถามชุดที่ 1

3. ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

สร้างข้อกำหนดที่ครอบคลุมเนื้อหาที่จะศึกษา โดยผู้วิจัยดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ศึกษาค้นคว้าแนวทางในการสร้างแบบสอบถามจากเอกสารหลักสูตร ซึ่งประกอบ

ด้วย

- 1.1 หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) พุทธศักราช 2530
- 1.2 คู่มือการใช้หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) พุทธศักราช 2530
- 1.3 เอกสารงานวิจัย
- 1.4 คำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญทางการบริหารหลักสูตร

2. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เป็นเครื่องมือฉบับสมบูรณ์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. นำแบบสอบถามไปส่งและเก็บด้วยตนเอง เป็นบางส่วน
2. ส่งแบบสอบถามและเก็บรวบรวมโดยทางไปรษณีย์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์แบบสอบถามทั้ง 5 ชุด จะวิเคราะห์ในลักษณะเดียวกัน ตามลำดับดังนี้

ตอนที่ 1 จะวิเคราะห์โดยการนำมาแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ

ตอนที่ 2-3 แบบสอบถามแบบเลือกตอบจะวิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ และนำมาหาค่าร้อยละ (Percentage) และนำเสนอผลการวิเคราะห์เป็นตารางความถี่ และนำมาหาค่าร้อยละ (Percentage) และนำเสนอผลการวิเคราะห์เป็นตารางประกอบความเรียงอธิบาย

การนำเสนอผลการวิจัย

การนำเสนอผลการวิจัย ผู้วิจัยจัดลำดับขั้นของการเสนอ โดยแบ่งออกเป็น 5 บท คือ

บทที่ 1 กล่าวถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของการวิจัย คำถามที่ต้องการคำตอบจากการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย และลำดับขั้นในการเสนอผลการวิจัย

บทที่ 2 กล่าวถึง เอกสาร และรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3 กล่าวถึง วิธีดำเนินการวิจัย และเก็บรวบรวมข้อมูล

บทที่ 4 กล่าวถึง ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 5 กล่าวถึง สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ในส่วนสุดท้ายเป็น บรรณานุกรม และภาคผนวก